

Една лодка, две лодки или един живописен парадокс?

Една много любопитна среща между моряк, стара картина и изкуствен интелект.

Една загадка с море, буря и лодка, която се разкрива едва когато погледнем Рембранд с очите на моряк.

Има картини, които разказват история. Има и картини, които те карат да влезеш в историята. „Христос в бурята на Галилейското море“ на Рембранд ван Рейн е от втория вид.

Фиг. 1. Рембранд ван Рейн, Христос в бурята на Галилейското море, 1633 г. — общ изглед.

Но ако човек престане за момент да я гледа като произведение на изкуството и започне да я гледа като изображение на плавателен съд, възниква въпрос, който трудно се пренебрегва:

Наистина ли виждаме една лодка?

Или Рембранд е създал толкова силна пространствена деформация, че една лодка започва да изглежда като две? А може би именно това е бил замисълът?

Рембранд, бурята и откраднатата картина

Рембранд ван Рейн създава „Христос в бурята на Галилейското море“ през 1633 г. Това е маслена живопис върху платно и единственият известен морски пейзаж в творчеството на художника. Днес оригиналът не може да бъде видян в музей - картината е една от най-известните неразкрити кражби на произведения на изкуството.

Сюжетът е познатият евангелски разказ за Христос и учениците му, попаднали в буря. Но Рембранд не ни показва сцената от разстояние. Той почти ни поставя в лодката, като участници.

Вълната идва почти срещу нас. Носът е повдигнат. Мачтата прорязва композицията по диагонал. Платната се огъват от вятъра. Учениците се борят с въжетата и с кораба. Светлината се появява сред мрака, а Христос остава необичайно спокоен.

357 години по-късно картината изчезва.

<https://artcrimes.fbi.gov/nsaf/storm-on-the-sea-of-galilee?>

На 18 март 1990 г. в музея „Изабела Стюарт Гарднър“ в Бостън двама мъже, представили се за полицаи, проникват в музея. След като обезвреждат охранителите, те прекарват около 81 минути вътре и отнасят 13 произведения на изкуството. Сред тях е и „Христос в бурята на Галилейското море“. Картината е изрязана от рамката и отнесена. Оригиналът така и не е намерен.

И тук е парадоксът, че днес можем да обсъждаме само репродукции на една картина, чийто оригинал би бил изключително интересен за подробно техническо изследване.

Една лодка — така пише в описанието. Но така ли я виждаме?

Официалното описание на музея представя сцената като една лодка, ударена от бурята. Вълната я повдига и накланя, учениците се борят с мачтата и въжетата, Христос е в лодката. Логични действия, описани в трите евангелия на Матей, Марко и Лука.

Но проблемът започва, когато човек погледне не сюжета, а конструкцията.

Първоначално и аз казах: една лодка. След по-внимателно разглеждане обаче възникна съмнение. Не защото ясно е нарисуван втори плавателен съд. Такъв не мога категорично да посоча. Проблемът е друг: **пространствената геометрия на лодката не се държи като геометрията на реална лодка.**

Нека за момент премахнем от картината всичко, което може да ни разсейва:

- хората;
- Христос;
- вълните;

- пяната;
- драматичната светлина.

Да остане само: корпусът, мачтата, платната, въжетата и техните линии.

Фигура 2. Схематично проследяване на основните линии на корпуса и такелажта.

И тогава картината започва да изглежда съвсем различно. Мачтата има една ясна пространствена ос. Платната са свързани с нея. Такелажът също създава логична система. Но когато проследим тази конструкция надолу към корпуса, се появява странно несъответствие. Корпусът не изглежда просто наклонен. Той изглежда усукан. А това вече е съвсем различен проблем - една малка дървена лодка може да бъде наклонена силно от вълна; може носът ѝ да се повдигне; може кърмата да се сниши; може да бъде почти обърната. Но корпусът не може физически да се усуче така, че различните му части да започнат да принадлежат на различни пространствени геометрии.

И точно това кара окото да зададе интересния въпрос: Ами ако не всички видими части принадлежат на един и същ корпус?

Какво казват специалистите?

Общоприетото художествено разбиране е, че Рембранд е изобразил един плавателен съд, обикновено свързан с холандския тип лодка „hoeker“.

Същевременно анализите на картината отбелязват, че Рембранд е променил конструкцията и пропорциите на съда и е използвал значителни деформации, за да постигне драматичния ефект. Разумно обяснение. Това не е корабостроителен

чертеж. Той рисува буря. Предполагам за Рембранд е по-важно зрителят да почувства как съдът е подхвърлен от стихията, отколкото да получи технически коректна проекция на корпуса. Това приемам. Но остава един въпрос:

Дали обяснението „Рембранд е деформирал лодката заради драмата“ напълно обяснява това, което виждаме?

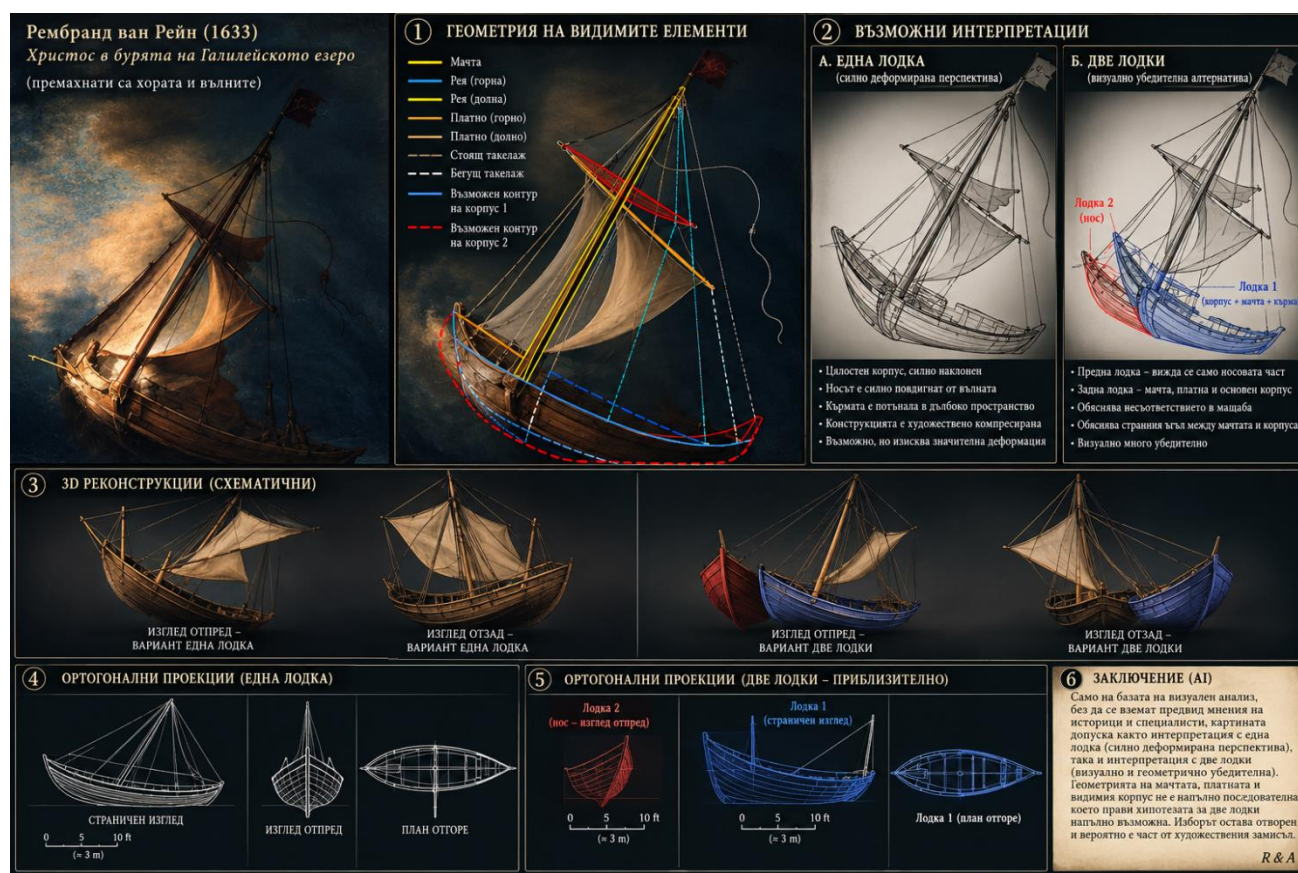
Именно тук започва нашият експеримент.

Да забравим специалистите за момент.

Не защото те грешат, а защото искаме да направим друг експеримент. Да погледнем картината така, сякаш никога не сме чували за Рембранд:

- да не знаем сюжета.
- да не знаем музейното описание.
- да не знаем какво е прието да виждаме.
- и да поставим пред себе си един неизвестен кораб.

Може ли той да бъде реконструиран?

Фигура 3. Схема „Какво виждаме? - художествено пространство срещу корабна геометрия.

Ако приемем хипотезата за една лодка - можем да направим такава реконструкция, но тя изисква сериозно пространствено сгъване и усукване. Мачтата, платната и такелажът могат да бъдат свързани с корпуса. Само че корпусът трябва да бъде представен в изключително деформирана перспектива.

Тогава правим обратния експеримент - приемаме, че определена предна форма е отделен обем, а друга част принадлежи на основния съд. Изведнъж някои от странните линии започват да изглеждат по-разбираеми.

Това доказва ли две лодки? Ами ... не!

Но доказва нещо, според мен, по-интересно:

Хипотезата за две лодки не е произволна фантазия на зрителя. Самата геометрия на изображението позволява такова визуално прочитане.

Прибегнахме до помощта от изкуствения интелект - какво направи той?

Тук е важно да бъде ясно как е извършен този анализ. Моята цел не беше да попитам изкуствения интелект: „Колко лодки е нарисувал Рембранд?“ И да приемем отговора му като истина.

Напротив. Аз използвах ИИ като инструмент за визуален анализ и реконструкция и поставих задача да:

- изолира плавателния съд от хората и морето;
- проследи основните линии на корпуса;
- отдели мачтата, платната и такелажата;
- разгледа пространствената връзка между тях;
- реконструира приблизително една лодка;
- изследва алтернативна визуална интерпретация с две лодки;
- представи резултатите графично.

Получените схеми не са официален документ и не доказват съществуването на втора лодка. Те са визуални хипотези. И точно това е същественото. ИИ помогна въпросът да бъде изследван.

В този случай аз поставих под съмнение това, което виждам, а ИИ помогна съмнението да бъде превърнато в линии, модели и реконструкции.

И какво показва реконструкцията?

При варианта „една лодка“ можем да свържем всички елементи, но изводът е значителна пространствена деформация.

При варианта „две лодки“ някои от странните пространствени отношения стават по-лесни за обяснение.

За съжаление историята мълчи дали Рембранд действително е замислил две отделни лодки. Следователно не можем честно да напишем: „Рембранд е нарисувал две лодки.“

Възможно е да има една лодка, представена така, сякаш пространството около нея се разпада; защото това всъщност съответства великолепно на преживяването на бурята; хоризонтът изчезва; носът се издига; кърмата пропада; вълните заливат корпуса; платната са натегнати. При такава обстановка човек губи способността си да определи кое е горе, кое е долу и къде точно се намира корабът.

Може би Рембранд не е нарисувал лошо лодката; може би е нарисувал лодка, която вече губи пространствената си реалност.

И ако това е така, бих приел деформацията не като недостатък, а част от драмата.

Моето заключение:

- По сюжет и по общоприетата интерпретация виждаме един плавателен съд.
- Геометрията на изображението е толкова силно деформирана, че отделни елементи могат убедително да бъдат възприети като принадлежащи към втори корпус.
- Чисто визуалният анализ не позволява тази възможност да бъде отхвърлена само с аргумента, че това е една лодка.

По-скоро е достатъчно основание за въпрос и размисъл.

И една последна, малко ексцентрична теория: картината е открадната през 1990 г. Оригиналът още не е намерен. Следователно никой не може спокойно да я сложи на масата и да каже: „Добре, господа, сега измерваме корпуса.“

И така възниква една „прекрасна“, макар и напълно недоказана, но много конспиративна теория:

Може би картината е открадната, за да не може някой най-накрая да измери лодката и да установи, че Рембранд не е можел да рисува лодка тип hoeker.

Разбира се, това е шега. Повтарям това е ШЕГА.

Но шегата има едно достоинство - тя ни връща към началния въпрос: какво всъщност виждаме?

Епилог: Защо съм намесил ИИ?

Тази малка експертиза има и друга причина да бъде публикувана. Днес, около изкуствения интелект има две крайни нагласи. Едните го представят като някакъв всезнаещ оракул. Другите отказват да признаят почти всяка негова възможност.

Истината е много по-интересна. В този експеримент ИИ не замени човека. Човекът /аз/ постави съмнението. ИИ не можеше да „попита“ Рембранд. Човекът /аз/ зададе посоката на изследването. ИИ направи възможно едно абстрактно съмнение да бъде превърнато във визуални схеми и алтернативни реконструкции.

А човекът отново трябваше да каже: „Чакай. Това убедително ли е?“

Точно това според мен е едно от разумните приложения на изкуствения интелект: **не да мисли вместо нас, а да ни помогне да мислим по-добре.**

И може би най-хубавото в цялата история е, че експериментът започна с едно съвсем просто моряшко съмнение: „тази лодка нещо не ми се връзва.“

А завърши с въпрос, който след четири века все още няма окончателен отговор.

Капитан Румен ГЕОРГИЕВ

06 септември 2026 г.

Край морето

Уточнявам: Графичният анализ и реконструкциите са изготвени с помощта на изкуствен интелект по авторско задание. Те представляват визуални аналитични хипотези, а не исторически доказателства.